

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน

กรณีศึกษา เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

Factors Affecting Household Waste Separation Behavior of People in Donmueang Bangkok

วีรวัดย์ แก้วบุญชู (Weravan Kaewboonchu)* ดร.วนิพพล มหาอาชา (Dr.Wanippol mahaarcha)**

ดร.เสรี วรพงษ์ (Dr.Seree Woraphong)** ดร.ชเนศ เกษศิริ (Dr.Tanet Ketsil)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน กรณีศึกษา เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเก็บกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 347 ครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 54.5 มีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 63.4 มีทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 49.0 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 83.0 และมีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 57.6 และได้ทำการศึกษาปัจจัยที่อิทธิพลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เพศ อายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ

ABSTRACT

The research aimed to study the factor that affect to household waste separation behavior of people in Donmueang Bangkok. In this study investigated problems, limitations and suggestions of household waste separation behavior in quantitative data which sampling from 347 household in such district. The results presented that, the sample had knowledge about solid waste management at medium level (54.5%), waste separation at medium level (63.4%), attitude of waste separation at high level (49%), information perception at high level (83.0%) and had waste separation behavior at low level (57.6%). Meanwhile, a study of factors influencing household waste separation behavior of people in Donmueang Bangkok found that, the factors that have positive correlation with household waste separation behavior which have statistically significant at 0.05 level were sex, age, and information perception. On the other hand, negative correlated factors which have statistically significant at 0.05 level were education and career.

คำสำคัญ: พฤติกรรม การคัดแยกขยะมูลฝอย ครัวเรือน

Keywords: Behavior, Waste separation, Household

*นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

*** อาจารย์ สาขาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทนำ

ประเทศไทยกำลังประสบปริมาณปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทุกวันและยังมีขยะมูลฝอยตกค้างรอการจัดการจำนวนมาก สำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร ได้จัดเก็บข้อมูลสถิติปริมาณขยะมูลฝอยปีงบประมาณ 2557 พบว่าเขตดอนเมืองมีปริมาณขยะมูลฝอยจำนวน 61,924.77 ตัน/ปี ในปีงบประมาณ 2558 มีปริมาณขยะมูลฝอยจำนวน 67,380.18 ตัน/ปี และในปีงบประมาณ 2559 มีปริมาณขยะมูลฝอยจำนวน 69,020.98 ตัน/ปี และยังพบว่าเขตดอนเมืองกรุงเทพมหานครมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นสูงเป็นอันดับหนึ่งจากทั้งหมด 50 เขตในกรุงเทพมหานคร โดยปีงบประมาณ 2558 มีปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตดอนเมืองเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 10.15 และในปีงบประมาณ 2559 มีขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตดอนเมืองเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 12.52 (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2560) และแนวทางการแก้ไขที่ง่ายและสามารถทำได้ทุกคน คือ การคัดแยกขยะมูลฝอย

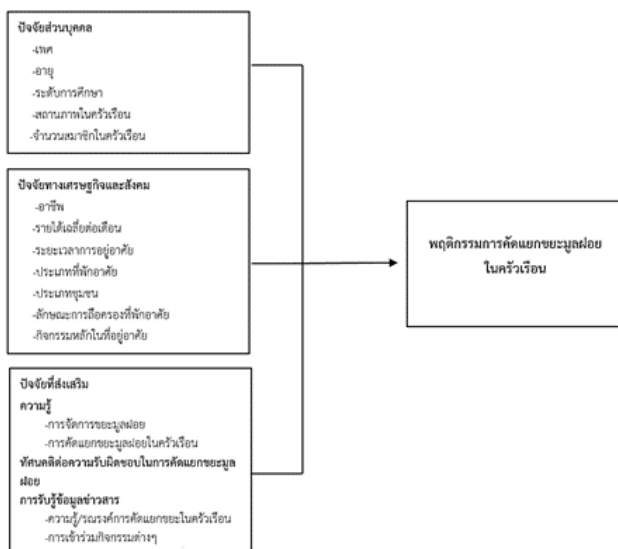
การคัดแยกขยะมูลฝอยถือเป็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด และมีความสำคัญในการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องส่งไปกำจัดตามระบบย่อยลง ประหยัดงบประมาณ ลดการใช้ทรัพยากรต่างๆ อีกทั้งยังลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากปัญหาขยะมูลฝอยได้ หากมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งขยะมูลฝอย สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำหรือแปรรูปใหม่ได้ง่ายหรือนำไปทำประโยชน์อย่างอื่นต่อไปได้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2559) จากการศึกษาเบื้องต้นในพื้นที่เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ทำการคัดแยกขยะมูลฝอยเฉพาะ ขวดพลาสติก กระดาษ แก้ว โลหะ แต่ขยะมูลฝอยประเภทอื่นยังคงทิ้งรวมกับขยะประเภทอื่นๆ ไม่ทำการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่อย่างใด ซึ่งประชาชนบางส่วนไม่ทราบว่าต้องคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างไร ทำแล้วเกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง หรือมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการคัดแยกขยะมูลฝอย มองว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ อาจมีปัจจัยอื่นๆที่ทำให้ประชาชนไม่ทำการคัดแยกขยะมูลฝอย

จากเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน และคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบให้สามารถประยุกต์ใช้การวางแผนการรณรงค์ ส่งเสริม พัฒนาให้ความรู้การคัดแยกขยะมูลฝอยและหาแนวทางปรับปรุงโครงการหรือเพิ่มเติมโครงการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในระยะยาวอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชากรเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและมีระยะเวลาการอาศัยในครัวเรือนตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไปซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกในครัวเรือนที่พักอาศัยในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 แขวง ได้แก่ แขวงดอนเมือง แขวงสีกัน แขวงสนามบิน จำนวน 347 ครัวเรือน ซึ่งเป็นตัวแทนของครัวเรือนทั้งหมดในพื้นที่เขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,609 ครัวเรือน คำนวณโดยสูตรการคำนวณของ Taro Yamane ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสายชั้น (Multi-stage sampling) ดังนี้

การเลือกกลุ่มตัวอย่างระดับชุมชนใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ดังนี้

1. การเลือกชุมชน โดยวิธีการจับฉลาก แขวงตอนเมืองจับฉลาก จำนวน 5 ชุมชน แขวงสีกัน จำนวน 3 ชุมชน และแขวงสนามบิน จำนวน 2 ชุมชน

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือน ใช้การคำนวณสัดส่วนของตัวอย่าง (Probability proportional to size) เพื่อกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชุมชน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)

ชุมชน	จำนวนครัวเรือน (หลัง)	กลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
แขวงดอนเมือง		
โกสุ่มรวมใจ 2	414	55
บูรพา 16	372	50
พัฒนาตลาดกลาง	152	20
สะพานปูน	222	30
สุขวัลย์นคร	64	8
รวม	1,224	163

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)(ต่อ)

ชุมชน	จำนวนครัวเรือน (หลัง)	กลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
แขวงสีกัน		
ปิ่นเจริญ 4	450	60
พรหมสัมฤทธิ์	278	37
วัฒนานันท์	117	15
รวม	845	112
แขวงสนามบิน		
วังทอง	449	60
ซอยสะพานร่วมใจ	91	12
รวม	540	72

3.การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบ (Systematic random sampling) กล่าวคือทำการเก็บข้อมูลบ้าน 1 หลัง เว้น 7 หลัง ในกรณีที่ไม่มีผู้อยู่อาศัยในบ้านจะข้ามบ้านหลังนั้นไป

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความเชื่อมั่นและค่าอำนาจการจำแนกรื่อง ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะมูลฝอย เท่ากับ 1.00 แบบวัดทัศนคติในการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.72 และแบบวัดพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย เท่ากับ 0.70

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และสถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิง พหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 70.9 มีช่วงอายุ 40-59 ปี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 เป็นสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 73.8 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คนจำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 51.6

การวิเคราะห์ปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษส่วนใหญ่พบว่าประกอบอาชีพรับจ้าง/ ลูกจ้าง จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 มีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาทและต่ำกว่า จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 50.1 มีระยะเวลาการอยู่อาศัย 11- 20 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9 ประเภทที่พักอาศัยเป็นทาวน์เฮาส์ จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 57.9 อาศัยอยู่ในชุมชนหมู่บ้านจัดสรร จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 64.3 และกิจกรรมหลักในที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัย จำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 83.6

การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริม กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 54.5 และมีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 63.4 กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 49.0 และกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 83.0

การวิเคราะห์พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 57.6

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามสำหรับตัวแปรตามที่มีระดับการวัดแบบช่วง (Interval scale) จากการศึกษาปัจจัยที่อิทธิพลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เพศ อายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ ซึ่งตัวแปรอิสระทั้งหมดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน เท่ากับ ร้อยละ 19.1

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามสำหรับตัวแปรตามที่มีระดับการวัดแบบช่วง (Interval scale) จะใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

	ตัวแปรอิสระ	B	SE	Beta	t	p-value
ค่าคงที่		21.493	5.160		4.165	.000
เพศ	ชาย (อ้างอิง)					
	หญิง	2.94	1.313	.152	2.245	.025*
อายุ	18-24 ปี (อ้างอิง)					
	25-39 ปี	7.683	3.033	.353	2.533	.012*
	40-59 ปี	7.333	2.976	.414	2.464	.014*
	60 ปีขึ้นไป	8.337	3.051	.434	2.732	.007**
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี(อ้างอิง)					
	ประถมศึกษา	-4.148	1.564	-.232	-2.653	.008**
	มัธยมศึกษา/ปวช.	-3.295	1.480	-.173	-2.226	.027*
	อนุปริญญา/ปวส.	-5.358	1.942	-.176	-2.758	.006**
	สูงกว่าปริญญาตรี	-8.726	8.736	-.053	-.999	.319
	นักเรียน/นักศึกษา (อ้างอิง)					
ไม่ประกอบอาชีพ	-7.077	3.380	-.316	-2.094	.037*	

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามสำหรับตัวแปรตามที่มีระดับการวัดแบบช่วง (Interval scale) จะใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	B	SE	Beta	t	p-value
พนักงานเอกชน	-10.519	3.772	-.304	-2.789	.006**
ข้าราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	-8.926	3.693	-.302	-2.417	.016*
ประกอบธุรกิจ ส่วนตัว	-9.663	3.564	-.492	-2.712	.007**
รับจ้าง/ลูกจ้างทั่วไป	-7.886	3.426	-.404	-2.302	.022**
อื่นๆ	-6.149	4.077	-.133	-1.508	.132
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	2.057	.583	.194	3.528	.000***

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน กรณีศึกษาเขตคอนเมือง กรุงเทพมหานคร อภิปรายผลได้ดังนี้

1.จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับน้อย ร้อยละ 57.6 แต่เมื่อพิจารณาพฤติกรรมแต่ละข้อพบว่า มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งหรือทิ้งขยะตามชนิดของถังแยกประเภท ร้อยละ 32.0 ไม่นำมูลสัตว์ กระจุกสัตว์ ซากสัตว์ที่ตายแล้วทิ้งรวมกับขยะมูลฝอยประเภทอื่นๆ ร้อยละ 75.5 มีการคัดแยกขยะที่เป็นขวดพลาสติก เศษกระดาษ ขวดแก้วไปขายให้กับร้านขายของเก่าหรือให้คนเก็บของเก่า ร้อยละ 59.4 ไม่นำพวกเสื้อผ้า เศษผ้าต่างๆทิ้งรวมกับขยะมูลฝอยประเภทอื่นๆ ร้อยละ 55.3 นำเครื่องใช้ไฟฟ้าที่เสียแล้ว เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า ไปบริจาคให้กับหน่วยงานต่างๆที่ต้องการหรือขายของเก่า ร้อยละ 41.5 และคัดแยกขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ขวดยาฆ่าแมลง ฯลฯ ออกจากขยะอื่นๆ ร้อยละ 39.9 และเรื่องการแนะนำให้คนในครอบครัวของท่านคัดแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง ร้อยละ 24.2 จึงทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมในการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับน้อย ตามทฤษฎีเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operate Conditioning) ของสกินเนอร์ (Skinner) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งแวดล้อม(สิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลกรรมของพฤติกรรมนั้น) อาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมหลายๆด้านยังไม่อำนวยต่อการคัดแยกขยะมูลฝอย ขาดภาชนะในการคัดแยกขยะมูลฝอย ประชาชนบางส่วนคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ยังไม่ถูกวิธี ประชาชนบางส่วนไม่ทราบถึงประโยชน์ของการคัดแยกขยะมูลฝอย ประชาชนบางส่วนมองว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง จึงไม่ทำการคัดแยกขยะมูลฝอย แต่พฤติกรรมเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยส่งเสริม/ให้ความรู้ถึงประโยชน์และโทษของขยะมูลฝอย/ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น/หาแรงจูงใจให้ประชาชนและสนับสนุนเรื่องภาชนะรองรับขยะมูลฝอยให้มากขึ้น จะยิ่งทำให้ประชาชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยมากยิ่งขึ้นได้ เช่น โครงการธนาคารขยะรีไซเคิลเป็นโครงการหนึ่งที่สามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับประชาชน ทำให้ประชาชนมีความรู้

ในเรื่องการลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ และเห็นคุณค่าของขยะซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและเป็น การสร้างความตระหนักและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการคัดแยก ขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนเขตคอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เพศ อายุ การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร

เพศ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนสูงกว่าเพศชาย 2.94 คะแนน และพบว่าเพศเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value}=0.02$) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุวรรณ จุฑามณีพงษ์ (2544:11) พบว่า เพศหญิงมีส่วนของผู้แยกทิ้งขยะประเภทผัก ผลไม้ และเศษอาหารสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการศึกษาของสุธาสิณี บุญมาก (2558:64) พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการคัดแยกขยะในครัวเรือนของ ประชาชน ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากเพศ สามารถแบ่งแยกพฤติกรรมในการที่จะเลือกปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติในการจัดการขยะ ประกอบกับเพศหญิงเป็นเพศที่มี ความใส่ใจรายละเอียดและการรักษาความสะอาดมากกว่าเพศชาย อีกทั้งบรรทัดฐานทางสังคมมองว่าเพศหญิงย่อมมี ความเป็นกุลสตรีจึงมีพฤติกรรมที่อ่อนโยนและรักสวยรักงาน รักความสะอาดมากกว่าเพศชาย

อายุ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 25-39 ปีมีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18-24 ปี 7.68 คะแนน และพบว่าอายุเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูล ฝอยในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value}=0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนริศรา พึ่ง โปธิ์สก (2545:107) ที่พบว่าตัวปัจจัยด้านอายุมีผลทางบวกต่อการแยกประเภทขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 และผลการศึกษาของสุนทรี่ ปานน้อย (2543:109) พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติการจัดการมูลฝอย คิดเชื้อของบุคลากรทางการแพทย์ เนื่องมาจากคนที่มีอายุมากจะมีคะแนนพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยที่สูงกว่าคน ที่มีอายุน้อยเพราะคนอายุมากจะมีการเรียนรู้ การรับรู้ ประสบการณ์ การเรียนรู้ทางสังคม การสื่อสารระหว่างบุคคลและ ทักษะคิดที่มากกว่าคนอายุน้อย อีกทั้งอายุของบุคคลเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดและ พฤติกรรมที่แสดงออกมาสู่สังคมภายนอก

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้มี คะแนนพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น 2.0 คะแนน และพบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และการคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value}=0.00$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของปวี จำปาทอง (2538:54) ที่พบว่า การรับรู้ ข่าวสารทางโทรทัศน์เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการแยกทิ้งขยะ ผลการศึกษาของ นริศรา พึ่ง โปธิ์สก (2545:60) พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแยกประเภทมูลฝอยมีผลทางบวกต่อการแยกประเภทขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และผลการศึกษาของพัชรี ไกรแก้ว (2550:136) พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย และสามารถพยากรณ์พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจาก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากแหล่งต่างๆ เป็นแรงผลักดันให้มีผลกระตุ้นต่อพฤติกรรมคัดแยกขยะ โดยเฉพาะ อย่างยิ่งสื่อทางโทรทัศน์ บุคคลต่างๆ ที่มีบทบาทในสังคม รวมถึงวิทยุ การรับรู้ข่าวสารที่มากขึ้นจะส่งผลต่อพฤติกรรม การคัดแยกขยะมูลฝอยที่มากขึ้น

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ

ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาามีพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี -4.14 คะแนนและพบว่าระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p -value=0.00) ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัชรีย์ ไกรแก้ว (2550:131) พบว่าระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยและไม่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยและผลการศึกษาของชัยชัยยุทธ โยธามาตย์ (2539:52) พบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่มีพฤติกรรมกรรมการแยกทิ้งขยะถูกต้องสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการศึกษาของบุญจง ขาวสิทธีวงษ์ (2553:52) พบว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนกล่าวคือในเขตยานนาวากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปจะมีพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนในเขตบางกะปิกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.จะมีพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอื่นๆและผลการศึกษาของชฎาภรณ์ ภูบุญอ้อม (2550:71) พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะในภาพรวม ($p = 0.004$)

อาชีพ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้างทั่วไปมีพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา -7.89 คะแนน และพบว่าอาชีพเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p -value=0.02) ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของกัลยาณี อุปราสิทธิ์ (2557:165) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยโดยภาพรวมของครัวเรือน ได้แก่ อาชีพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้งหมดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน เท่ากับ ร้อยละ 19.1

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการคัดแยกขยะมูลฝอย ด้านความรู้การคัดแยกขยะมูลฝอยประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจเรื่องสีของถังขยะและประเภทขยะมูลฝอยหรือมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจึงทำให้คัดแยกขยะไม่ถูกต้อง ประชาชนไม่ทราบว่าเมื่อคัดแยกขยะแล้วจะนำไปใช้ประโยชน์ต่ออย่างไรบ้าง ด้านทัศนคติในการคัดแยกขยะมูลฝอยเมื่อคัดแยกขยะแล้วไปเมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บก็ทิ้งรวมในคันเดียวทำการคัดแยกมูลฝอยไปก็ไม่เกิดประโยชน์เพราะเจ้าหน้าที่ต้องไปคัดแยกขยะมูลฝอยอีกที่ไม่เหมือนต่างประเทศที่เขาแยกเก็บตามวันหรือตามประเภทของขยะ ประชาชนต้องตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอยและช่วยกันคัดแยกขยะเพื่อช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอย ด้านพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย อุปกรณ์/ภารชนะรอรังขยะมูลฝอยไม่เพียงพอต่อการคัดแยกขยะมูลฝอย ไม่มีเวลาไม่สะดวกที่จะทำการคัดแยกขยะมูลฝอย ประชาชนขาดแรงจูงใจในการคัดแยกขยะมูลฝอย โครงการเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นโครงการที่ไม่ต่อเนื่องจึงทำให้ประชาชนไม่ทำการคัดแยกขยะมูลฝอยต่อเมื่อจบโครงการไปแล้ว

จากผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้ ด้านความรู้การคัดแยกขยะมูลฝอยสำนักงานเขตและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรมีการแนะนำ/อบรม/ให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ประโยชน์ โทษ และการขยะนำไปใช้ประโยชน์ซึ่งจะเป็นการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ลงและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ด้านทัศนคติในการคัดแยกขยะมูลฝอยประชาชนบางส่วนยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเจ้าหน้าที่และยังมองว่าเมื่อทำการคัดแยกขยะมูลฝอยไปแล้วเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะมูลฝอยก็ทิ้งรวมกับขยะมูลฝอยอื่นๆในรถขนขยะซึ่งในความเป็นจริงแล้วเจ้าหน้าที่เก็บขยะจะคัดแยกขยะบางส่วนออกก่อนที่จะทิ้งรวมในรถขยะ ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่

อยากที่จะคัดแยกขยะเพราะเห็นว่าเป็นทำซ้ำหลายขั้นตอน หากสำนักงานเขตและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยและขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขต ยิ่งทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดียิ่งขึ้นและยังเป็นสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชนอีกด้วย ด้านพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับน้อย สำนักงานเขตต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ให้การสนับสนุนประชาชนชุมชนจัดทำโครงการเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยและควรเป็นโครงการที่ต่อเนื่องเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดหรืออาจทำเป็นเครือข่ายภายในเขตโดยใช้ความร่วมมือของสำนักงานเขต สถานศึกษา หมู่บ้าน ชุมชน วัด ตลาดต่างๆ และห้างสรรพสินค้าและการสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกขยะมูลฝอยให้แก่ประชาชน หรืออาจจะต้องมีกฎหมายบังคับลงโทษผู้กระทำการทิ้งขยะไม่ถูกต้อง สำนักงานเขตควรจะทำโครงการเกี่ยวกับรถลด การแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ และนำกลับเข้ามาใช้ซ้ำ ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แต่อย่างไรก็ตามประชาชนในพื้นที่ต้องร่วมมือร่วมใจกันลดปริมาณขยะมูลฝอยและคัดแยกขยะมูลฝอยให้มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงและได้รับความช่วยเหลือจากผศ.ดร. วนิพพล มหาอาษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร. สวรรยา ธรรมอภิพล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.เสวี วรพงษ์ ผศ.ดร.คนางค์ คันธมธุรพจน์ และดร.ธเนศ เกษศิลป์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่างๆ หรือประเด็นเพิ่มเติมจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จครบถ้วนสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณผู้อำนวยการเขตดอนเมืองและเจ้าหน้าที่เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลทำวิทยานิพนธ์ สุดท้ายนี้ขอขอบคุณประชาชนเขตดอนเมืองที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และการให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2559). นโยบายการจัดการขยะ ขยะอันตรายชุมชน. ค้นหามือวันที่ 25 พฤศจิกายน 2559 จาก www.infofile.pcd.go.th/haz/haz20161206_6.pdf?CFID=1313549&CFTOKEN=83139396.
- กัลยาณี อุปราสิทธิ์. (2557). เรื่องพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลสันโป่ง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ชฎาภรณ์ ภูบุญอิม. (2550). การจัดการขยะมูลฝอยในเขตชุมชน ตำบลท่าวังตาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชัยยุทธ โยธามาตย์. (2539). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นริศรา พิงโพธิ์สก. (2545). การแยกประเภทขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. วิทยาลัยประชากรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญจง ขาวลิทธิวงษ์. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- ปวี จำปาทอง. (2538). ปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมการแยกทิ้งขยะของประชาชนเขต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์ละมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พัชรี ไกรแก้ว. (2550). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของแม่บ้าน กรณีศึกษา แม่บ้าน เขตเทศบาลตำบล บางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(สิ่งแวดล้อม). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2560). สถิติปริมาณมูลฝอย ประจำปีงบประมาณ 2560. ค้นหามือวันที่ 25 พฤศจิกายน 2559. จาก www.bangkok.go.th/environmentbma/page/sub/7405.
- ศุทธสินีบุญมาก. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะที่แหล่งกำเนิดของประชาชนในและนอกเขต เทศบาลนครนครปฐม วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนทรี่ ปานน้อย. (2543). ความรู้และการปฏิบัติในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของบุคลากรทางการแพทย์ กรณีศึกษา โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า กรมแพทย์ทหารเรือ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์ละมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวรรณณี จุฑามณีพงษ์. 2544. พฤติกรรมการทิ้งขยะของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(ภาษาไทย) ปีที่ 9 ฉบับที่ 1